

Warszawa, 25-11-2024 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Wojciech Brzozowski

IX.517.615.2024.NK

Pan
płk dr Andrzej Pecka
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej

Szanowny Panie Dyrektorze,

w art. 73a k.k.w. zezwolono na monitorowanie zakładów karnych przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk, w tym przez system telewizji przemysłowej (§ 1), oraz na objęcie stałą obserwacją zachowania skazanego (§ 2). Decyzję w zakresie stosowania monitoringu w określonych miejscach i pomieszczeniach, mając na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym, podejmuje dyrektor jednostki penitencjarnej (§ 8). Z przytoczonych przepisów należy również wywieść podstawę prawną do wydawania przez dyrektorów zakładów karnych decyzji o objęciu stałą obserwacją zachowania osadzonego.

Wyniki postępowań wyjaśniających prowadzonych w Biurze RPO w związku ze skargami osób pozbawionych wolności pokazują natomiast, że w wielu jednostkach penitencjarnych decyzje, o których mowa, nie są wydawane. Służba Więzienna w korespondencji z Rzecznikiem Praw Obywatelskich wskazywała niejednokrotnie, że obecnie obowiązujące przepisy nie nakładają na administrację zakładów karnych

i aresztów śledczych obowiązku sporządzania decyzji w przedmiocie zakwaterowania w celi monitorowanej. Ich zdaniem wynika to z faktu, że jednostki organizacyjne Służby Więziennej objęte są w całości wewnętrznym systemem monitoringu telewizji przemysłowej, na podstawie art. 73a k.k.w.¹ Podczas wizytacji Aresztu Śledczego w Bydgoszczy, jaka została przeprowadzona w ostatnim czasie², pracownicy Biura RPO także otrzymali informację o niewydawaniu decyzji w zakresie objęcia zachowania osadzonego monitoringiem, z uwagi na przekonanie o braku takiego obowiązku.

Nie można podzielić takiego stanowiska. Monitoring głęboko wkracza w fundamentalne prawo człowieka – prawo do prywatności, które gwarantowane jest przez Konstytucję RP (art. 47), a także m.in. Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (art. 8) i Kartę Praw Podstawowych UE (art. 7).

Prawo to jest ściśle związane z poszanowaniem godności człowieka, wobec czego zasadą w stosunkach pomiędzy władzą publiczną a jednostką powinno być jego poszanowanie. Odstępstwa od tej reguły są dopuszczalne jedynie wtedy, gdy spełniają wymogi określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a więc są ustanowione w ustawie oraz konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Przepis art. 73a k.k.w. ustanawia jeden z dopuszczalnych przypadków ograniczenia prawa do prywatności. Mając na uwadze wskazane powyżej przesłanki, decyzja o zastosowaniu monitoringu wobec osadzonego powinna każdorazowo być wynikiem zindywidualizowanej oceny, uwzględniającej kryterium konieczności zastosowania tego środka. Stałą obserwacją należy obejmować wyłącznie tych osadzonych, wobec których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że zagrażają

¹ Pismo Dyrektora Zakładu Karnego w Tarnowie z dnia 20 czerwca 2024 r., nr D/P.451.2311.2.2024.SK; pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w Radomiu z 6 marca 2024 r., nr D/P.4001.57.2024.KB; pismo Dyrektora Zakładu Karnego w Nowogardzie z dnia 10 kwietnia 2024 r., nr S/P/451.375.2.2024.NP; pismo Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Krakowie z dnia 3 października 2024 r., nr OI/OP.4001.10.2024.ISW.

² Wizytacja została przeprowadzona w dniach 24–26 września 2024 r.

porządkowi i bezpieczeństwu zakładu karnego, jak również własnemu bezpieczeństwu i zdrowiu. Należy również podnieść, że przebywanie w celi, w której zachowanie osadzonego jest stale kontrolowane, pomimo że nie należy on do kategorii osadzonych, wobec których ustawodawca przewidział obligatoryjną potrzebę monitoringu (tzw. niebezpiecznych), stanowi dodatkową dolegliwość.

Z powyższych powodów decyzja o stałej obserwacji osadzonego podlega kontroli sądowej w trybie art. 7 k.k.w., a także kontroli sędziego penitencjarnego na podstawie art. 34 § 1 k.k.w. oraz – w myśl art. 78 § 2 k.k.w. – kontroli Dyrektora Generalnego i dyrektora okręgowego Służby Więziennej. Aby ta kontrola była faktycznie możliwa, decyzja powinna być sporządzona na piśmie i zawierać podstawę prawną jej wydania, argumentację na rzecz zasadności zastosowania monitoringu w danej sytuacji faktycznej – w odróżnieniu od przywoływania wyłącznie sformułowania zaczerpniętego z przepisu będącego podstawą objęcia monitoringiem – a także określać czas stosowania stałej obserwacji. Niezbędnym elementem decyzji jest również pouczenie osadzonego o przysługującym mu prawie, terminie i sposobie wniesienia skargi do sądu penitencjarnego. Tylko decyzja sporządzona na piśmie pozwala organowi, do którego skierowana jest skarga, w pełni skontrolować jej zgodność z prawem.

W myśl art. 7 § 3 k.k.w. decyzję ogłasza się lub doręcza skazanemu. Praktyka wydawania osadzonym kopii powyższych decyzji była wypracowana przez Służbę Więzienną wiele lat temu i jest wyrazem podmiotowego traktowania osób pozbawionych wolności. Są jednostki penitencjarne, w których nie odstępiono od tej praktyki – np. w Zakładzie Karnym w Czarnem czy w Areszcie Śledczym w Piotrkowie Trybunalskim wydaje się decyzje o objęciu zachowania osadzonego stałą obserwacją i dokonuje się tego w sposób rzetelny, wskazując na podstawę faktyczną i prawną objęcia monitoringiem, jak również poucza się osadzonego o możliwości złożenia skargi w trybie art. 7 k.k.w. oraz doręcza mu się kopię tej decyzji. Osadzony, który zna konkretne powody podjęcia decyzji, może rzeczowo odnieść się do nich w ewentualnej skardze, co wzmacnia skuteczność tego instrumentu prawnego.

Doręczenie osadzonemu decyzji informującej o objęciu jego zachowania monitoringiem spełnia również ważną funkcję zapewnienia jawności obserwacji. Przepis art. 73a § 1 k.k.w. wskazuje na fakultatywność, a nie obowiązek objęcia jednostek penitencjarnych wewnętrznym systemem urządzeń rejestrujących. Należy więc udzielić osadzonemu informacji, że dyrektor danej jednostki skorzystał z tej ustawowej możliwości, ich zachowanie podlega stałej obserwacji, a uzyskane tą drogą informacje są utrwalane i przechowywane, jeśli mają istotne znaczenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub bezpieczeństwa osadzonego.

Mając powyższe na uwadze, zwracam się do Pana Dyrektora z uprzejmą prośbą o podjęcie działań, które zobligują dyrektorów jednostek penitencjarnych do wydawania na piśmie decyzji o monitorowaniu zachowania osadzonego oraz doręczania jej kopii osobie monitorowanej, tym samym zapewniając poszanowanie praw osób pozbawionych wolności i tworząc należyte mechanizmy gwarancyjne. Będę też wdzięczny za poinformowanie mnie o decyzjach Pana Dyrektora w tej sprawie.

Z poważaniem

Wojciech Brzozowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/